

# DO TEKY

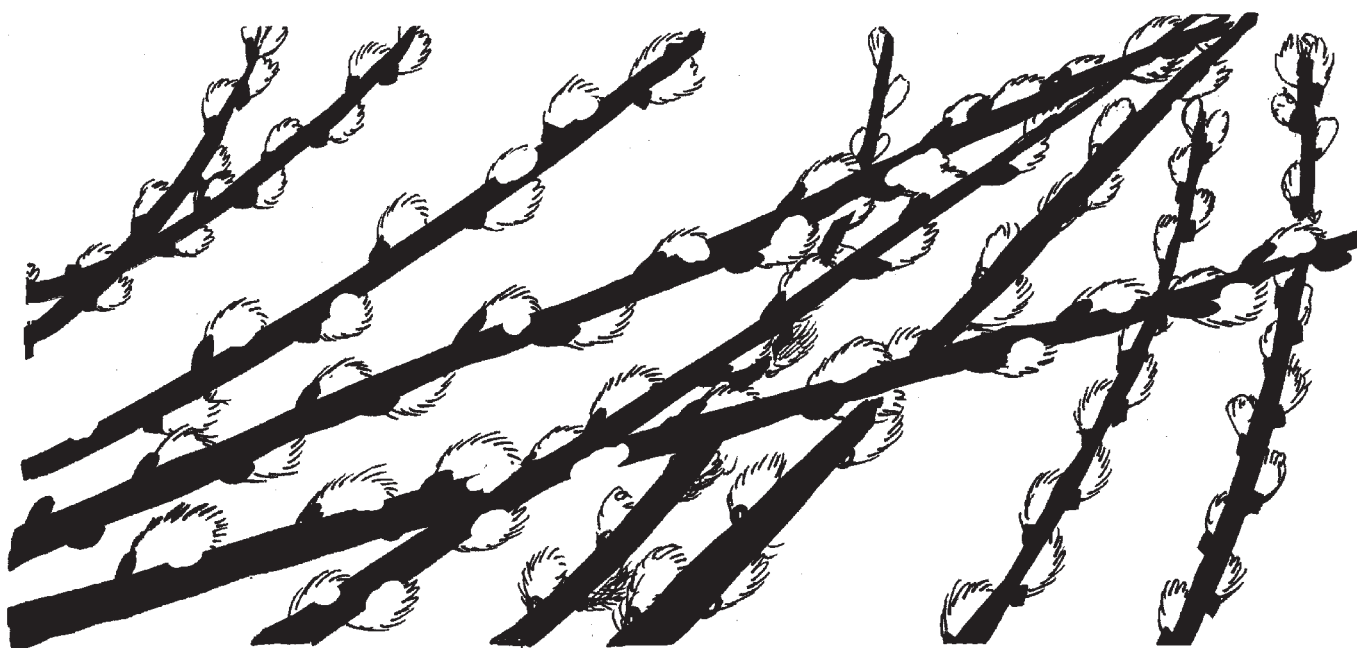
**58**  
2009



**LORM**

SPOLEČNOST PRO HLUCHOSLEPÉ  
SOCIETY FOR THE DEAFBLIND

**BULLETIN LORMU – JARO**



VERŠE • SLOVO ŠÉFREDAKTORA • ZPRÁVY Z LORMU •  
ROZHOVOR • PRÁVNÍ PORADNA • ZDRAVÍ • HAF •  
INFORMACE • HLUCHOSLEPÉ OSOBNOSTI • ZE SVĚTA  
• SPOLEČENSKÁ KRONIKA • ZÁLIBY (HOBBY) • VZKAZY  
MOUDRÝCH • INZERCE • RECEPTY

**5 • DRUHÝ DÍL VÝUKOVÉHO CD-ROMU TAKTILNÍHO  
ZNAKOVÉHO JAZYKA PRO HLUCHOSLEPÉ ...**

**15 • SÍLA MATKY JE V JEJÍM SRDCI**

**20 • NOVELA ZÁKONA O DŮCHODOVÉM POJIŠTĚNÍ**

**31 • PILNÁ A PRACOVITÁ LAURA BRIDGMANOVÁ**



<b>VERŠE</b> .....	3
<b>SLOVO ŠÉFREDAKTORA</b> .....	4
<b>ZPRÁVY Z LORMU</b>	
Druhý díl výukového CD-ROMu taktilního znakového jazyka pro hluchoslepe je na světě! .....	5
Poskytování sociálně aktivizačních služeb v roce 2008 .....	7
Zaměstnávání hluchoslepých .....	9
<b>OKÉNKO DO LIBERCE</b> - Není desítka jako desítka .....	11
<b>OKÉNKO DO OLOMOUCE</b> - Den otevřených dveří na nové adrese Poradenského centra LORM v Olomouci .....	12
<b>NAŠI DOBROVOLNÍCI</b> - Spolupráce v Moravskoslezském kraji.	13
Nad dopisy čtenářů .....	14
<b>ROZHOVOR</b> - Síla matky je v jejím srdci .....	15
<b>PRÁVNÍ PORADNA</b>	
Novela zákona o důchodovém pojištění. ....	20
Poplatky za přepis vozidla od roku 2009 .....	24
Slevy na telefonování mohou lidé s postižením stále využívat	25
<b>ZDRAVÍ</b>	
<b>PŘÍČINY HLUCHOSLEPOTY</b> - Coganův syndrom. ....	26
<b>HAF</b> - Psi ve službách handicapovaných (1. část) .....	28
<b>INFORMACE</b> - Novinky v Tyflopomůckách Olomouc. ....	30
<b>HLUCHOSLEPÉ OSOBNOSTI</b>	
Pilná a pracovitá Laura Bridgmanová .....	31
<b>ZE SVĚTA</b>	
Fenomenální vynálezce bodového písma .....	33
Tvůrce esperanta .....	35
Vánoce v Kanadě .....	37
<b>SPOLEČENSKÁ KRONIKA</b> .....	39
<b>ZÁLIBY (HOBBY)</b> .....	40
<b>LÉČIVÉ A AROMATICKÉ BYLINY</b>	
Plicník léčí nemocné plíce a průdušky. ....	40
<b>Z LITERÁRNÍ ČINNOSTI HLUCHOSLEPÝCH LORMÁKŮ</b>	
Přátelství, to není fráze. ....	41
Zaměstnání bez internetu nemožné. ....	43
<b>VZKAZY MOUDRÝCH</b> .....	45
<b>INZERCE</b> .....	45
<b>RECEPTY</b> .....	46

*Jste-li okouzleni krásou barev, zvuků,  
neděkujte tomu štěstí přede mnou,  
raději podejte mi bez rozpaků ruku,  
abych šla s vámi a ne za stěnou.*



## VERŠE

### **Chtěla bych znovu, tak jako v dětství**

Chtěla bych znovu, tak jako v dětství, hrst kamínků si nasbírat,  
s dětmi na lavičce z fošny dubové si o ně hrát!

Chtěla bych znovu, tak jako v dětství,  
na ten vysoký dub, co u babičky stál, se vyšplhat,  
na sousedy, kteří pod ním kolem jdou, dobrý den zavolat,  
s nimi pak nad jejich údivem, odkud že pozdrav přichází,  
radostně se rozesmát!

Chtěla bych znovu, tak jako v dětství,  
jen u toho stánku na jarmarku stát, kde vítr, se spoustou  
barevných, nafouknutých balónků,  
na šňůrce uvázaných, si chce hrát.  
A já? Oči přivírám a sním!  
Že si tučet těch barevných balónků zakoupím,  
šňůrky od nich pevně do rukou uchopím  
a s tím hravým, zvědavým větrem ven za město se rozletím.

Chtěla bych znovu, tak jako v dětství, ale ne!  
Jsem ráda, že čas nezůstává stát nikomu z nás,  
jde si po svém dál, nám ponechává jen vzpomínky.  
Na ty krásné a bezstarostné chvíle dětství.  
Co víc si přát?

*Marie Doležalová*

*Cena Hieronyma Lorma 2008*

*Cena veřejnosti – 1. místo, Cena odborné poroty – 2. místo*



# SLOVO ŠÉFREDAKTORA

Milí čtenáři!

Jak ten čas rychle a neúprosně běží! Blíží se konec ledna 2009 a v tomto roce Doteky dosáhnou již 15 let své existence. Dostává se Vám do rukou jarní vydání, které právě dokončuji jen s pomocí notebooku v provizorních podmínkách na chodbě v nemocnici v Sedlčanech, kde dočasně pobývám z rodinných důvodů. Ačkoliv toto číslo má připomínat roční období krásných jarních květin a rozkvetlých ovocných sadů, venku panuje drsné zimní počasí. Mezi první posly jara v našich lesích a starých parcích patří též dnes méně známý plicník. S touto drobnou a jemně chlupatou rostlinkou s nápadně zbarvenými kvítky se můžete blíže seznámit v našem seriálu o léčivých a aromatických bylinách.

V úvodu jarního čísla Doteků si přečtete vítěznou báseň hluchoslepé autorky Marie Doležalové z Jihlavy, oceněnou cenou veřejnosti z loňské literární soutěže o Cenu Hieronyma Lorma. Ve Zprávách z LORMu budete mít možnost seznámit se podrobně se sociálně aktivizačními službami, které pro Vás organizace zrealizovala během celého uplynulého roku. K velmi oblíbeným a čteným stránkám našeho časopisu patří rozhovory s „obyčejnými“ lidmi. Tentokrát autor seriálu Jan Nouza vyzpovídal paní Věru Kessnerovou z Brna, maminku Jana Kessnera, dlouholetého člena – klienta LORMu. V právní poradně zjistíme mimo jiné jak tomu bude v letošním roce s důchody, zatímco v rubrice Zdraví se dozvíte, že jednou z příčin hluchoslepoty může být i Coganův syndrom. Do čtenářsky rovněž velice oblíbené rubriky HAF tentokrát zařazujeme nový seriál, jehož první díl je věnován pradávnejší historii vzniku psa. Dozvíte se v něm také o prvních nesmělých krůčcích, které vedly k využití tohoto nejlepšího čtyřnohého přítele člověka jako průvodce pro nevidomé i jinak handicapované lidi ve starověku a raném středověku. Tolik žádané a potřebné informace z oblasti kompenzačních pomůcek tentokrát směřují do oblasti tyflopomůcek. V letošním roce si nejen hluchoslepi lidé na celém světě připomínají 180. výročí narození a 120 let od úmrtí Laury Bridgmanové. O životě této americké

ženy, často považované za první významnější hluchoslepou osobnost, uvádíme některá fakta ve stejnojmenné rubrice. Zároveň si nejen všichni nevidomí, ale i nemálo hluchoslepých s úctou a mnohde i s velkými poctami připomínají také 200 let od narození francouzského vynálezce bodového písma Louise Braila. O pohnutém životě tohoto geniálního tvůrce se můžete dočíst v následující rubrice ZE SVĚTA. Ani pod nadpisem Z literární činnosti hluchoslepých Lormáků nezůstane prázdno – k počtení nás zve autor povídky „Přátelství, to není fráze“ Viktor Sedlář z Kladna. Zkrátka - v tomto čísle nebudou stejně jako vždy chybět důležité informace, zajímavé články, cenné rady, slova moudrých ani návod, jak jednoduše, levně a rychle zahnat hlad a přitom si pochutnat. Vždyť Doteky, nyní vstupující do malého jubilea, jsou určeny výhradně pro Vás!

Hodně hřejivých paprsků jarního sluníčka a životního optimismu, hezké prožití velikonočních svátků, ještě více dobré pohody, krásné počtení, případně poslech z CD-ROMu upřímně přeje Váš

*Zdeněk Sedláček*

## ZPRÁVY Z LORMU

### **Druhý díl výukového CD-ROMu taktilního znakového jazyka pro hluchoslepé je na světě!**

Sdružení LORM v úzké spolupráci s odborníky z Univerzity Palackého v Olomouci vydalo 2. díl výukového CD-ROMu taktilního znakového jazyka pro hluchoslepé. Tato metodická pomůcka, která navazuje na 1. díl CD-ROMu z roku 2006, pomůže osobám s hluchoslepotou si osvojit nebo procvičit nové znaky potřebné pro komunikaci mezi hluchoslepými.

Co je taktilní znakový jazyk? Jedná se o dotykovou variantu českého znakového jazyka, která je přizpůsobena komunikačním možnostem hluchoslepých osob. Taktilní znakový jazyk je založen na vzájemném kontaktu jedné nebo obou rukou komunikujících, přičemž hluchoslepý





člověk přijímá informace pomocí aktivního odhmatávání jednotlivých znaků. Touto formou komunikace se dorozumívají především ti hluchoslepí, kteří si jako první osvojili znakový jazyk a pak, v důsledku zhoršujícího se zrakového vnímání, byli nuceni přejít k jeho dotekové podobě.

Výukový CD-ROM, který připravil Mgr. Jiří Langer, Ph.D. se svými spolupracovníky z Univerzity Palackého v Olomouci, je určen jako metodická pomůcka pro lektory znakového jazyka, ale také slouží samotným hluchoslepým osobám a jejich rodinným příslušníkům k prohlubování znalostí, které si již osvojili na kurzech taktilního znakového jazyka pořádaných sdružením LORM. Proto byl CD-ROM připraven tak, aby byl dobře uživatelsky přístupný pro hluchoslepe se zbytky zraku. Uživatel si například může zvolit velikost písma i barvu pozadí nebo upravit rychlost předvádění znaků. Jednotlivé znaky jsou zde ukázány v běžném provedení, taktilním provedení a v detailu a navíc jsou řazeny tematicky i abecedně. Formou testů si lze rovněž ověřit získané vědomosti. „Věříme, že oba dosud publikované výukové CD-ROMy přispějí k rozšíření taktilního znakového jazyka a ten se tak stane univerzálním komunikačním prostředkem osob s hluchoslepotou. O jeho významu svědčí jednak pozitivní zkušenosti ze zahraničí a rovněž fakt, že taktilní znakový jazyk byl nově zanesen do nového zákona o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob,“ říká Jiří Langer.

Zatímco ve světě je taktilní znakový jazyk mezi hluchoslepými běžně používán, u nás jsou s ním hluchoslepi seznamováni až v rámci tohoto projektu. Autoři CD-ROMu při výběru znaků vycházeli z potřeb a požadavků hluchoslepých, proto některé oblasti slovní a znakové zásoby převažovaly v 1. dílu. Vyváženost znakové zásoby má zajistit právě vycházející 2. díl výukového CD-ROMu. Srozumitelnost jednotlivých znaků byla ověřována na výukových pobytech, kde volbu konkrétních znaků a nejvhodnější způsob jejich artikulace posuzovali nejen hluchoslepi, kteří již taktilní znakový jazyk při dorozumívání používají, ale také ti, kteří s výukou teprve začínají. Všichni se shodli na tom, že pro vzájemné porozumění je nezbytné, aby znaky byly používány jednotně, neboť i malá změna při provádění znaků může velmi znesnadnit jejich pochopení.

Od roku 2004 spolupracuje sdružení LORM s doc. PhDr. Evou Souralovou, Ph.D. a jejím týmem z katedry speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a Masarykovy Univerzity v Brně na projektu, jehož cílem je přiblížit hluchoslepým zájemcům nový způsob komunikace a uvést jej u nás do života. Sdružení realizovalo 3 týdenní výukové pobyty zaměřené na výuku a rozvoj tohoto komunikačního prostředku mezi hluchoslepy, pro zájemce zajišťuje individuální výuku v regionálních pobočkách o.s. LORM a pro lektory pořádá průběžně potřebná školení.



**Hluchoslepí dostanou 1. i 2. díl výukového CD-ROMu zdarma.** Ostatní zájemci si mohou 2. díl výukového CD-ROMu objednat za 50 Kč, případně 1. díl za 150 Kč v Poradenském centru LORM Praha, Zborovská 62, 150 00 Praha 5, tel/fax: 257 325 478, e-mail: admin@lorm.cz. K objednání lze také využít webového formuláře na [www.lorm.cz](http://www.lorm.cz). Druhý díl výukového CD-ROMu mohl vyjít díky finanční podpoře projektu od Grantové agentury České republiky.

*Mgr. Petra Zimermanová  
ředitelka o.s. LORM*

## **Poskytování sociálně aktivizačních služeb v roce 2008**

Uplynulý rok byl mimořádně bohatý mimo jiné i na poskytování sociálně aktivizačních služeb (SAS) Vám, klientům naší organizace o.s. LORM.

Pojďme se společně podívat, které SAS pro Vás zaměstnanci během roku realizovali, kolik jich bylo zaměřeno celostátně, kolik regionálně, kolik se na zabezpečování a průběhu klubových akcí podílelo dobrovolníků a kolik při tom odpracovali hodin:

### **Klubová setkání a terapie (arteterapie, muzikoterapie, dramaterapie)**

Praha: Jana Kašparová, Lenka Veverková - 22 akcí, 120 klientů, 4 dobrovolníci, kteří odpracovali celkem 98 hod.



Brno: Zdena Jelínková, Zdenka Krásová - 41 akcí,  
214 klientů, 4 dobrovolníci – 53 hod.

Hradec Králové: Zuzana Krajáková - 1 akce, 2 klienti  
Jindřichův Hradec: Eva Paulíková - 6 akcí, 11 klientů

Liberec: Naďa Tomsová - 10 akcí, 47 klientů,  
4 dobrovolníci – 53 hod.

Olomouc: Marcela Lazecká - 5 akcí, 22 klientů,  
4 dobrovolníci – 11 hod.

Ostrava: Barbora Hluchníková - 16 akcí, 63 klientů

Plzeň: Věra Dirlbecková - 3 akce, 11 klientů

Celkem: 104 akcí, 490 klientů, 16 dobrovolníků  
(215 hodin)

Uvedené klubové aktivity zde vypovídají o řekněme „čistém“ přehledu akcí organizovaných na jednotlivých pobočkách, nikoliv však o počtu klubů navštívených klienty v jiných regionech, tedy kupříkladu když se „Pražáci“ vydají do Brna či Plzně, „Brňáci“ do Ostravy nebo Olomouce, „Olomoučáci“ se rozjedou tu do Ostravy, tam směr Brno, „Liberečtí“ zavítají na klub do Prahy... Anebo když terénní pracovnice aktivně působí v pobočkách svých kolegyně v rámci některé z terapií či klubů.

## **Celostátní SAS**

### **POBYTY**

Penzion Kukla, Kuklík na Vysočině (běžky), 26. 1. – 2. 2. 2008

Penzion Bejčkův Mlýn u Slavonic (tandemy), 6. 6. – 13. 6. 2008

Hotel Vyhlídka, Lažánky u Tišnova (TZJ), 4. 7. – 11. 7. 2008

Nové Hutě, Šumava, 25. 7. – 1. 8. 2008

Škrdlovice na Vysočině, 15. 8. – 22. 8. 2008

Počet klientů celkem: 69

Počet průvodců, lektorů a trasérů celkem: 75

### **LORMOLYMPIÁDA**

Sněžné u Nového Města na Moravě, 5. 9. – 7. 9. 2008

Počet klientů: 23

Počet ostatních zúčastněných osob celkem: 25



## CENA HIERONYMA LORMA

Víkendová konference o.s. LORM v hotelu Jehla ve Žďáru nad Sázavou, 7. 11. – 9. 11. 2008

Počet klientů: 32 – próza, 7 – poezie, 16 – výtvarná díla

Celkový počet účastníků konference: 74



Velká část Vás, čtenářů – klientů LORMu, se všech, většiny nebo některých akcí regionálních a republikových účastní nebo účastnila, takže máte reálnou představu, kolik hodin práce je skryto za organizováním každé z nich, že vesměs – zejména pak terapie a celoplošné akce – jsou dílem i těch výše neuvedených, bez nichž by to vlastně ani nešlo, a tak by mi nezbylo, než vyjmenovat kompletně celý pracovní kolektiv.

Na závěr jen poznámku: sociálně aktivizační služby jsou jen malou částí každodenní práce zaměstnanců a nezobrazují výuky, tlumočení, doprovody, sociální poradenství, přípravy, psaní žádostí a „shánění“ finančního pokrytí, stovky hodin na cestách v mrazu, vedru, plískanici, spoustu telefonátů, pošty a další a další a...

A však Vy víte. A my zase víme, že si naši práce vážíte, že na všechny pořádané akce chodíte a jezdíte rádi, že se těšíte a ještě dlouho po jejich ukončení v sobě nosíte radost. Stejně jako my.

*Zdena Jelínková  
metodička o.s. LORM*

## Zaměstnávání hluchoslepých

Milí Lormáci,

v následujícím článku bychom Vám rádi přiblížili problematiku hledání zaměstnání. V současné době máte 3 možnosti, jak se uplatnit na trhu práce:

- a) pracovat tzv. na „otevřeném trhu práce“ (mezi běžnou populací)
- b) pracovat ve firmě, ve které pracují převážně zdravotně postižení
- c) pracovat doma



Pokud jste se rozhodli pro první možnost, můžete hledat přes úřad práce, přes personální agentury, inzeráty a známé. Jestli byste chtěli pracovat ve firmách, ve kterých je zaměstnáno více zdravotně postižených, můžete využít seznamu těchto firem, který vydalo MPSV ve spolupráci s úřady práce. Vaše terénní pracovníci mají tento seznam k dispozici, můžete se tedy spolu s nimi u těchto firem poptat. Další možností je oslovit přímo agentury, které hledají práci pouze zdravotně postiženým. Kontakty na tyto agentury můžete také získat u svých terénních pracovníků. Jestliže máte zájem o práci na doma, můžete samozřejmě také pátrat sami, ale jelikož víme, jak je to těžké, snažíme se i my.

Minulý rok jsme kontaktovali několik firem, o kterých jsme věděli, že dříve manuální práci na doma poskytovaly. Bohužel se situace na trhu práce změnila a ani jedna firma nám nemohla vyhovět. Také jsme hledali práci na doma přes různé internetové stránky, ale narazili jsme jen na pochybné zprostředkovatele, kteří chtějí nejdříve zaplatit. Proto Vás před takovým postupem chceme důrazně varovat! Když jsme neuspěli u známých firem ani na internetu, oslovili jsme úřady práce po celé republice. Bohužel ani ty neregistrují zaměstnavatele, kteří nabízejí práci na doma. Někteří nám ale slíbili, že si nás poznamenávají a budou nás v případě vhodné nabídky kontaktovat.

Naším nejbližším cílem je oslovit všechny firmy zaměstnávající převážně zdravotně postižené. Některé kolegyně v průběhu let již ve svém regionu takové zaměstnavatele oslovily, a to přímo pro konkrétní zájemce – klienty LORMu, kteří byli ochotni za práci ve svém bydlišti docházet. Když však mělo dojít na konkrétní jednání, klienti svůj původní požadavek přehodnotili s tím, že chtějí raději nepravidelně pracovat doma, než být stálým zaměstnancem ve firmě. Takový postup je samozřejmě nepříjemný nejen pro potenciálního zaměstnavatele, ale především pro pracovníci, která se v tomto směru ve jménu klienta angažuje. Proto Vás, kteří máte zájem o zaměstnání a obrátili jste se na nás o pomoc, prosíme, abyste důkladně zvážili své požadavky předem a zamezili tak opakování podobných případů.

A na závěr trochu optimisticky - ačkoliv je současná situace na pracovním trhu velmi nesnadná, neházejme

flintu do žita a věrme, že se alespoň některým z Vás podaří společnými silami nad tímto problémem zvítězit.

*Mgr. Věra Dirlbecková  
terénní pracovnice Plzeň*



## OKÉNKO DO LIBERCE

### Není desítka jako desítka

Nebojte se, nebudu psát o pivu. Vráťím se jen na chvíli do prosince roku 2008, kdy jsme si užívali klub nejen v duchu našich vánočních tradic a zvyků, ale i jinak. A vrátím se dokonce až do roku 1998. Tehdy jsme měli na Poradenském centru v Liberci 1. vánoční klub. Co všechno jsme za těch deset let prožili? To už se mohu trochu ohlédnout a zavzpomínat.

Vybavení centra bylo velmi skromné. Žádné pomůcky, indukční smyčka nebo TV lupa, počítač a jiné. Jen psací stroj a telefon. Už vám neřeknu, kolik se nás poprvé sešlo. Ani nespočítám lidi se souběžnou vadou zraku a sluchu, kteří poradenským centrem prošli. Bylo jich na desítky. Dobře si ale vybavím radost z přípravy prvního klubu a balení dárků.

Cukroví jsme také nepekli, to jsem tenkrát nechala na mé mamince. Naplněné chvíle setkávání v přátelské atmosféře se opakují dodnes.

Radost jsem měla také při poslední přípravě vánočního klubu. Pečení cukroví se během let stalo tradicí. Na jiném klubu jsme si předem vyrobili vánoční ozdoby. Sepisovala jsem si povídání, kterým jsem chtěla připomenout těch deset let nazpět, a přitom si lámala hlavu, jak tu desítku hravě zakomponovat do vánočního programu. Původně jsem plánovala, že nechám udělat velký dort jako k narozeninám. Pak jsem se rozhodla, že si ho z dortového korpusu vytvoříme sami. Překvapením a „dárkem“ pro všechny byl náš nový dobrovolník. Jmenuje se Jirka a studuje v Liberci pedagogiku. Slíbil, že zajistí hudební produkci. Přípravy běžely v plném proudu a já byla napnutá, aby vše klaplo.



Jirka totiž není z Liberce, ale dojíždí z Turnova. V úterý 16.12. se nás sešlo na klubu celkem 11.

Vzpomínali jsme na naše jednotlivá první setkání a jak dlouho se vlastně známe. S mnohými je to už více než 10 let. Jirka vyprávění prokládal hrou na své elektronické piano a zpěvem, kterým si hned všechny získal. Společně jsme si samozřejmě také zazpívali nejen koledy, ale i písničky na přání. Ze vzpomínek jsme se vrátili k přítomnosti, začali kouzlit desítky a na mysli měli svá přání. Na světlý dortový korpus každý tmavou čokoládovou polevou namaloval svoji desítku, postupně jednu přes druhou, takže vznikl krásný a neopakovatelný společný obraz. Potom jsme ještě na malé tmavé cukroví ve velikosti medaile dotvořili desítky ze světlé polevy. Dozdobení šlehačkou nechybělo.

Atmosféra plná vůní, melodie a radosti provázela celý klub. Přála bych Vám vidět ty rozzářené obličeje! Cítila jsem štěstí, jaké můžete prožít, když jste ve správném čase na správném místě. A pro ty, kteří si rádi hrají s čísly: zkuste si sečíst jednotlivé číslice data našeho klubu 16.12., máte to? Tak ještě zkuste sečíst čísla roku 2008. Určitě vám vyšlo to, co mně. Všimla jsem si toho, když jsem dopisovala tento příspěvek. No řekněte, není to kouzelné?

Desítka kulatá prožitá, teď s novou už se vítá. Jaká asi bude?

*Nada Tomsová  
terénní pracovnice Liberec*

## **OKÉNKO DO OLOMOUCE**

### **Den otevřených dveří na nové adrese Poradenského centra LORM v Olomouci**

Poradenské centrum LORM v Olomouci se přestěhovalo do nových prostor a od února působí v ulici I. P. Pavlova 184/69. V pondělí 16. února 2009 jsou všichni zájemci o problematiku hluchoslepoty zváni do olomouckého centra na Den otevřených dveří. Každý, kdo k nám v tento den mezi 10. až 15. hodinou zavítá, se může dozvědět něco

bližšího o hluchoslepotě, na sobě si vyzkoušet chůzi s červenobílou holí, seznámit se s Lormovou abecedou nebo taktilním znakovým jazykem.

V Olomouckém kraji působíme od roku 2007. V loňském roce využívalo pravidelně nabídky sociálních služeb olomoucké pobočky 12 klientů a v rámci depistáže bylo v roce 2008 v regionu vyhledáno dalších 15 hluchoslepých lidí.

Na nové adrese jsou nyní k dispozici větší samostatné prostory. Klienti určitě ocení, že hned vedle nás sídlí prodejna s tyflopomůckami. Pravidelně každé pondělí si sem mohou mezi 9. až 17. hodinou přijít osoby s hluchoslepotou pro pomoc a radu ohledně výběru kompenzačních pomůcek, z oblasti sociálně právního poradenství a sociální rehabilitace. Plánovány jsou zde rovněž pravidelná klubová setkání klientů a už teď se mohou všichni těšit na bohatý program: zajímavé přednášky, tvůrčí dílny zaměřené na muzikoterapii, arteterapii nebo jen příjemné posezení u kávy či čaje.

**Poradenské centrum LORM Olomouc**  
**I. P. Pavlova 184/ 69, 779 00 Olomouc**  
**Poradní den: pondělí 9.00-17.00**

**Objednání terénních služeb**  
**Mgr. Marcela Lazecká, terénní sociální pracovnice**  
**Mobil: 774 760 326**  
**E-mail: olomouc@lorm.cz**

## **NAŠI DOBROVOLNÍCI**

### **Spolupráce v Moravskoslezském kraji**

Není to tak dlouho, co jsem psala do Vašeho časopisu (v č. 52) o svém dobrovolnictví a předběžných plánech. Považuji tedy za správné, abych Vám napsala, jak s pomocí vašich členů z Moravskoslezského kraje je realizujeme.

Psala jsem, že je hodně důležité v dnešní době, aby si děti zvykly setkávat se se zdravotně postiženými lidmi





a naučily se k nim slušně chovat. Protože jsem učitelka na 1. stupni, zprostředkovávám s pracovnící LORMu, slečnou Barbarou Hluchníkovou, setkání žáků a „Lormáků“.

Od loňského roku se uskutečnily čtyři akce. Dvakrát navštívil naši školu Václav Fišer se svým pejskem Korynou. Barborka děti naučila prstovou abecedu, zahrála si s nimi hry jako by byly slepé a Vašek zase ukázal, jak může v dnešní době zrakově postižený člověk plnohodnotně žít. Vyzkoušely si „mluvicí“ notebook i mobil, učily se psát Braillovým písmem na stroji. A samozřejmě si oblíbily i přítulnou Korynu. Vašek to opravdu s dětmi umí, mají ho moc rády.

Žáci připravili pro členy LORMu také dvě akce. V loňském roce navštívili jejich klubovnu v Ostravě a předvedli k Svátku matek pásmo písní, básniček a tanečků. Přivezli nakreslené obrázky k výzdobě klubovny. Druhá akce proběhla zrovna nedávno k blížícím se vánočním svátkům. Pozvali jsme je opět mezi nás. Přijelo jich devět i s pejsky. Všechny třídy připravily pestrou vánoční besídku. Nechybělo ani předání vánočních přáníček. Měli jsme všichni navzájem moc hezký pocit, když jsme se loučili.

Tímto děkuji jménem celého našeho pedagogického kolektivu (ZŠ Kravaře - Kouty) všem členů LORMu z Moravskoslezského kraje za uskutečnění těchto pěkných akcí. Poděkování patří také panu Ladislavu Holbovi za věnování VHS o výcviku pejsků.

Přejeme Vám všem v příštím roce 2009 pevné zdraví, hodně lásky a spokojenosti.

*Mgr. Marie Kalbáčová, Chuchelná*

## NAD DOPISY ČTENÁŘŮ

Bylo teplé slunečné odpoledne 6. listopadu, kdy jsme navštívili výstavu „Slavné vily v Moravskoslezském kraji“. Výstava byla v Domě umění a je putovní – přijde i do jiných moravských měst. Tato výstava je zapojena do celostátního projektu „Slavné vily Čech, Moravy a Slezska“ a zobrazuje vily z 19. a 20. století. Procházela jsem se výstavními sály a v duchu jsem se vracela o více než 60 let zpátky a kráčela po ulicích, kde tyto zobrazené vily stály nebo ještě stojí.

V mnohých vilách jsem i osobně byla. Dřívější bydlení bylo trochu jiné, byty byly členitější, okna zajímavější a hlavně byly větší prostory. Dnešní architektura je strohá, hlavní je krychle. Ale i toto se mění. Objevují se domy s terasami, okny do oblouků, různé výstupky, jsou zajímavější. Člověk se u této stavby rozhodně zastaví. V Ostravě se buduje nový moderní obvod, tak se nechám překvapit, co naši architekti vykouzlí.



*Otilie Štaffová, Ostrava*

## ROZHOVOR

### Síla matky je v jejím srdci

*Věnuje celoživotní péči svému šedesátiletému synovi Janovi a dokázala si při náročném povolání a starostech o rodinu udržet obdivuhodný smysl pro humor. Sleduje se zájmem veškeré dění ve světě i doma a neodmítá šmahem, jako velká část lidí jejího věku, seznámit se například s fenoménem naší doby počítačem. Tak znají paní VĚRU KESSNEROVOU její blízcí přátelé – a my jsme se rozhodli představit ji čtenářům Doteků.*



*Čím nejvíc Vás jako dítě formovalo rodinné prostředí, ve kterém jste vyrůstala?*

Byl to především vliv maminky, velmi vzdělané ženy, která byla aktivní v mnoha oblastech: hudba, literatura, Sokol... A možná proto dbala o to, abych i já dosáhla co možná nejvyššího vzdělání.

*Pro jaké povolání se rozhodla studentka po absolvování gymnázia v Brně?*

Za války po atentátu na Heidricha byly zavřeny vysoké školy, kde jsem chtěla studovat cizí jazyky. Byla jsem přijata na učitelský ústav a po druhé maturitě jsem začala učit na základní škole v Brně – Slatině. Tam jsem poznala svého budoucího manžela.



*Vyučoval na stejné škole?*

Ano. Tehdy jsme byli kolegové.

*Kdo z významných osobností poválečného Brna patřil do okruhu Vašich známých a přátel?*

Na společenský život nezbývalo z pochopitelných důvodů mnoho času, manžel se znal například se spisovatelem a básníkem Janem Skácelem, většina našich společných známých však byli kolegové ze základního a středního školství.

*Narodily se Vám postupně dvě děti, dcera a syn. Kdy a za jakých okolností jste zjistili, že smysly Jana nejsou zřejmě v pořádku?*

Po porodu zůstal v bezvědomí, a tím pravděpodobně došlo k nevratnému poškození zraku a sluchu, což jsme zjistili až v sedmém měsíci synova života.

*Je asi obtížně sdělitelné, co zejména matka v takových chvílích prožívá...*

Po prvních krutých chvílích jsem se rozhodla učit ho celoživotně všemu, co bude možné.

*Dávali lékaři naději na výraznější zlepšení Janova zdravotního stavu?*

Lékaři nedávali žádnou šanci na zlepšení synova zdravotního stavu, takže jeho výchova a vzdělávání zůstalo zpočátku zcela na rodině, minimálně do doby, než Jan nastoupil do ZŠ pro děti s vadami sluchu u nás v Brně.

*V takových situacích je asi přirozené, když hledáme morální oporu. Měla jste někoho takového?*

Naštěstí ano, byla to především moje rodina.

*Mohla jste spoléhat na pomoc dalších členů rodiny?*

Zhruba do třinácti let synova života s námi bydlela manželova matka, která Jana po nástupu do školy denně vodila tam i zpět. Celkově se dá říci, že svou nadměrnou snahou ochránit vnuka před všemožnými i nemožnými nástrahami života pramenící z nulových znalostí péče o postižené dítě mu v samostatném rozvoji spíše bránila než prospívala.





Manžel byl velmi zaměstnaný, z práce domů chodil většinou až večer, takže jsem to byla převážně já, kdo mimo profesi musel zvládat i domácnost a péči o děti. Po smrti tchýně jsem začala Jana postupně učit kompletní sebeobsluže včetně výpomoci v domácnosti, samostatnému pohybu mimo domov a spoustě dalších dovedností a znalostí, čímž jsme společně dosáhli jeho značného rozvoje.

*U dítěte s tak těžkým postižením je to práce na plný úvazek! Jak jste zvládala výchovu obou dětí, zaměstnání a vedení domácnosti?*

Co jiného mi zbývalo? Když člověk musí a chce, dokáže zvládnout opravdu hodně. Učila jsem tehdy na prvním stupni základní školy, navíc na druhém stupni němčinu.

*Hluchoslepé dítě a jeho vzdělávání v druhé polovině minulého století – jaké vlastně bylo dosažitelné?*

Jan docházel do školy pro sluchově postižené, kde se kladl důraz na odezírání, znakový jazyk byl zakázán. A protože nemohl vzhledem k těžké zrakové vadě odezírat, převážná část jeho vzdělávání tedy ležela na mně. Největší potíží představovala komunikace. Jakmile se naučil ve škole vyjadřovat věci písmeny, mohli jsme mu psát do dlaně a kreslit obrázky. Při domácí výuce a výchově mi pomáhaly zkušenosti z práce ve školství.

*Dalo by se tedy říci, že ve škole mnohé probíhalo formou pokus – omyl – pokrok?*

V té době u nás nebylo o hluchoslepotě ani ponětí. Doma to bylo jiné. Naučil se pomáhat při tom, na co stačil, otec trénoval jeho vytrvalost dlouhými pochody po horách, při prázdninových pobytech měl příležitost poznávat i cizí země. Potíže jiného druhu nastaly, když Jan ukončil základní školu.

*Máte na mysli volbu povolání? Jaké byly možnosti?*

Tehdy možností k profesní přípravě a vzdělání zdravotně znevýhodněných absolventů základní školy moc nebylo. Podařilo se nám syna umístit do učňovské školy pro zrakově postižené v Praze na obor kartáčník. Po složení závěrečných učňovských zkoušek se stal kartáčníkem a začal pracovat v Drutěvě v Brně, kde je dosud.



*O Vás platí výrok: Kolik řečí umíš, tolikrát jsi člověkem.  
Kterými jazyky se domluvíte?*

Základy němčiny jsem získala na gymnáziu. Zkoušky jsem musela udělat na příkaz školského úřadu v Brně, jinak by mi nedali pracovní místo – bylo to za okupace Němci. Dále jsem na gymnáziu maturovala z francouzštiny, nikdy ji však bohužel v životě aktivně nepoužívala. Studovali jsme také latinu. Po válce jsem absolvovala kurz ruštiny, kterou jsem také vyučovala, a ještě mi zbyl čas na studium angličtiny a závěrečné zkoušky na jazykové škole. Německý jazyk jsem vyučovala v kulturním středisku, angličtinu soukromě.

*Při vašem pracovním vytížení obtížně představitelné!  
Kde jste na všechno dokázala najít čas?*

Nebylo to jednoduché, ale šlo to zvládnout. Například u vaření večere jsem otevřela učebnici a během míchání nahlas opakovala slovíčka, učila se fráze... Deset let jsem docházela do jazykové školy na angličtinu, po složení státní zkoušky jsem pokračovala ještě 2 roky studiem tlumočnického kurzu, který jsem rovněž zakončila státní zkouškou. Přípravy a další, co muselo být do školy na druhý den, jsem dělala po nocích, když všichni spali. A to ještě navíc jsem měla v rámci svého zaměstnání minimálně čtyři funkce, jak tomu tehdy u učitelů bývalo.

*Kdy a při jaké příležitosti jste se Vy a Jenda poprvé „potkali“ s LORMem?*

To bylo nedlouho po jeho vzniku, myslím, že jsme jedni z nejstarších žijících pamětníků té doby. V LORMu jsem našla oporu pro svůj nelehký úděl a možnost rozvíjení vzdělání pro syna: Braillovo písmo, Lormova abeceda, později dokonce znakový jazyk, taktilní znakový jazyk a práci s počítačem. Také spoustu milých lidí, mnohá přátelství trvají dodnes.

*Celoživotní starost o syna, Vy a LORM – to je vůbec zvláštní kapitola...*

Při postupu v péči o Jana se mi stalo vzorem Švýcarsko, kam jsme v roce 2002 jeli se synem a nynější paní ředitelkou LORMu Mgr. Petrou Zimermanovou díky pomoci tehdejší

ředitelky paní Jesenské. Setkali jsme se s pracovníky organizace pro hluchoslepé a zejména s panem Arpagausem, který, sám hluchoslepý, měl pro mě a syna velké porozumění. Navštívili jsme skvěle vybavený domov pro hluchoslepé děti a přivezli domů materiály týkající se sedmdesátileté péče o hluchoslepé ve Švýcarsku.



*Můžete tedy srovnávat. Zlepšily se u nás životní podmínky pro lidi s tímto postižením?*

Rozhodně ano. Získala jsem pochopení sociálního odboru naší městské části a syn dostal televizní lupu, která mu umožňuje četbu a tím i trvalý rozvoj intelektu. K rozšíření povědomí o problematice hluchoslepých a záslužné práci LORMu přispěla Česká televize tím, že natočila a uvedla setkání s mnoha hluchoslepými. V brněnské Druťtěvě byl natočen pořad o zaměstnávání hluchoslepých a jejich potížích s komunikací během pracovního procesu i s okolím. Dvakrát se dokonce natáčelo u nás doma, šlo o první dokument o lidech s hluchoslepotou v souvislosti s LORMem.

*Lze tedy říci, že LORM významně přispěl k rozvoji schopností vašeho syna Jendy?*

O tom není sporu, vždyť jen díky němu se začal syn před sedmi lety učit a používat znakový jazyk, a mohu říci, že je pro něho nejlepším komunikačním prostředkem. Víím, že zvládne hodně, ale ne všechno, proto jsem pro něj zprvu odmítala pobyt na běžkách a později práci s počítačem, ale ukázalo se, že i toto lze pomocí LORMu zvládnout.

*A co Vy a počítač?*

Výuku syna na počítači pravidelně sleduji, občas funguji jako tlumočnick mezi ním a jeho lektorem, viděla jsem například, jak se postupuje při psaní a odesílání e-mailové pošty – a včera jsem dokonce sama poslala první dopis paní Marušce Doležalové až do Jihlavy!

*Klobouk dolů! Víte o něčem, nač si netroufáte?*

Je mi osmdesát sedm let, nemohu už chodit se synem na procházky. Využíváme tedy osobní asistenci, většinou jsou to studentky speciální pedagogiky Masarykovy univer-



zity v Brně. Ze zdravotních důvodů se již také neúčastním pobytů s LORMem. Jan jezdí sám s doprovodem, který mu vždy organizace zajistí.

*Není Vám smutno, když je syn mimo domov?*

To víte, že je, ale věnuji se dceři, vnoučatům, angličtině, vaření, úklidu, nákupům, také ráda a často telefonuji s přáteli... Na dlouhé stýskání nebo dokonce nudu či dlouhou chvíli naštěstí nemám kdy.

*Prozradíte tajemství, odkud berete sílu k naplňování údělu matky a člověka s trvale otevřeným srdcem?*

Sílu a energii mi dává syn – je pro mě radostí sledovat jeho úspěchy, zúročení všeho, čeho jsme společně sami i za pomoci druhých dosáhli. Jan se dokáže radovat z maličkostí, je šťastný, že má práci, že mi může pomáhat doma a doprovázet mě venku, že může jezdit s LORMem na pobyty a různé akce, že může jít na vycházku s asistentkou, že se může učit stále něčemu novému...

Co víc si může matka přát?

Za rozhovor děkuji

*Zdenka Jelínková a Jan Nouza*



## PRÁVNÍ PORADNA

### Novela zákona o důchodovém pojištění

Vážení čtenáři,

v roce 2008 došlo ke schválení novely zákona o důchodovém pojištění (č. 155/1995 Sb.). Všechny změny, jež nám tento zákon přináší, realizují tzv. I etapu důchodové reformy, která spočívá zejména v pokračování postupného zvyšování důchodového věku, postupném prodloužení potřebné doby pojištění, zavedení třístupňové invalidity, umožnění flexibilnějšího odchodu z práce do důchodu atd. Nový zákon nabývá účinnosti od 1. ledna 2010, některé části zákona již od července 2009.



Mezi nejvýznamnější schválené změny patří:

- Postupné prodloužení doby pojištění potřebné pro vznik nároku na starobní důchod z 25 roků na 35 roků včetně náhradních dob pojištění nebo na 35 roků bez náhradních dob pojištění.
- Postupné zvyšování důchodového věku na 65 let u mužů a u žen, které nevychovaly žádné dítě nebo jedno dítě a 62 až 64 let u žen (podle počtu vychovaných dětí), pokud vychovaly alespoň dvě děti.
- Postupné prodloužení období pro předčasný odchod do starobního důchodu ze 3 na 5 roků.
- Sjednocení dosavadní pevné věkové hranice pro „trvalý“ nárok žen na vdovský důchod (nyní 55 let) a mužů na vdovecký důchod (nyní 58 let) na věk o 4 roky nižší, než činí důchodový věk pro muže stejného data narození.
- Zrušení podmínky pro nárok na výplatu starobního důchodu vedle příjmu z výdělečné činnosti, která spočívá ve sjednání pracovního vztahu nejdéle na dobu 1 roku.
- Zvyšování procentní výměry starobního důchodu za dobu výdělečné činnosti po vzniku nároku na starobní důchod při souběžném pobírání tohoto důchodu v plné výši, a to o 0,4 % výpočtového základu za každých 360 kalendářních dnů nebo při pobírání tohoto důchodu v poloviční výši, a to o 1,5 % výpočtového základu za každých 180 kalendářních dnů.

## **Invalidní důchody**

Do konce roku 2009 platí (zákon č. 159/1995 Sb.), že pro vyplácení plného či částečného invalidního důchodu je nutno mít pojištěno pro důchodové účely:

- a) do 20 let méně než jeden rok (před vznikem invalidity);
- b) od 20 let do 22 let jeden rok (před vznikem invalidity);
- c) od 22 let do 24 let dva roky (před vznikem invalidity);
- d) od 24 let do 26 let tři roky (před vznikem invalidity);
- e) od 26 let do 28 let čtyři roky (před vznikem invalidity);
- f) nad 28 let pět roků (v posledních 10ti letech před vznikem invalidity).

Novela zákona, která bude mít účinnost od 1. ledna 2010, přináší změnu, a to:



„U pojištěnce staršího 38 let se podmínka potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod považuje za splněnou též, byla-li tato doba získána v období posledních 20 let před vznikem invalidity; potřebná doba pojištění činí přitom deset roků.“

Žádosti nebo návrhy na invalidní důchod podané před dobou účinnosti nového zákona budou posuzovány podle starého zákona!

Ke změnám dochází také u výpočtu důchodu pro osoby, které aspoň 15 let pečovaly o své blízké (osobu bezmocnou/závislou). Tato péče bude zohledněna ve výši důchodových nároků pečujících osob.

Jak již bylo řečeno, novela zákona vstoupí v účinnost 1. ledna 2010, ale změny týkající se důchodů pečujících vstoupí v účinnost k 1. 7. 2009. Na tuto změnu se musí Česká správa sociálního zabezpečení připravit a žádosti na přepočítání důchodu bude přijímat od 1. 7. 2009. Od tohoto data tedy bude možné, aby ti, kteří již důchod pobírají a pečovali alespoň 15 let, požádali o přepočítání důchodů.

## **Posuzování výše invalidity**

Dochází k novému vymezení invalidity (zavedení tří-stupňové invalidity) s „trvalou“ ochranou výše dosavadních částečných invalidních důchodů v případě změny invalidity ze II. stupně invalidity na I. stupeň – dosud existují 2 druhy invalidních důchodů, a to plný invalidní důchod a částečný invalidní důchod.

Do konce roku 2009 platí dosavadní zákon č. 155/1995 Sb., který v § 39 říká:

Pojištěnec je plně invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu

- a) poklesla jeho schopnost soustavné výdělečné činnosti nejméně o 66 %, nebo
- b) je schopen pro zdravotní postižení soustavné výdělečné činnosti jen za zcela mimořádných podmínek.

§ 44 téhož zákona zní:

- 1) Pojištěnec je částečně invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla jeho schopnost soustavné výdělečné činnosti nejméně o 33 %.

- 2) Pojištěnec je částečně invalidní též tehdy, jestliže mu dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav značně ztěžuje obecné životní podmínky.



## **OD 1. 1. 2010 ZMĚNA!**

### **§ 39:**

- 1) Pojištěnec je invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles jeho pracovní schopnosti nejméně o 35 %.
- 2) Jestliže pracovní schopnost pojištěnce poklesla
  - a) nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně,
  - b) nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně,
  - c) nejméně o 70 %, jedná se o invaliditu třetího stupně.

Invalidita je ve třech stupních. Ze zákona již „zmizely“ ztížené obecné životní podmínky. Mimořádné podmínky se budou zkoumat pouze u invalidity nad 70%. Již se nejedná o schopnost SOUSTAVNÉ výdělečné činnosti, ale jen o schopnost výdělečné činnosti.

## **Výše invalidních důchodů**

Dosud platný zákon v § 41 uvádí výši plného invalidního důchodu – výše procentní výměry činí za každý celý rok doby pojištění 1,5 % výpočtového základu měsíčně. V případě částečného invalidního důchodu je výše procentní výměry za každý celý rok doby pojištění 0,75 % výpočtového základu měsíčně.

## **OD 1. 1. 2010 ZMĚNA!**

Výše procentní výměry invalidního důchodu bude činit za každý celý rok doby pojištění

- a) 0,5 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně,
- b) 0,75 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně,
- c) 1,5 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně.



Plný invalidní důchod, na který vznikl nárok před 1. lednem 2010, se ve výši, v jaké náležel ke dni 31. prosince 2009, považuje od 1. ledna 2010 za invalidní důchod pro invaliditu 3. stupně.

Částečný invalidní důchod, na který vznikl nárok před 1. lednem 2010, se ve výši, v jaké náležel ke dni 31. prosince 2009, považuje od 1. ledna 2010 za invalidní důchod pro invaliditu 2. stupně, byl-li důvodem částečné invalidity pokles schopnosti soustavné výdělečné činnosti nejméně o 50 %.

Invalidní důchod pro invaliditu 1. stupně bude přiznán v ostatních případech.

*Převzato a upraveno z [www.mpsv.cz](http://www.mpsv.cz),  
Nejsi sám (č. 4/2008)  
Mgr. Marcela Lazecká  
terénní pracovnice Olomouc*

## **Poplatky za prepis vozidla od roku 2009**

Novela zákona 185/2001 Sb., o odpadech zavádí poplatky na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění autovraků, které by měly občany odrazovat od nákupu starých, použitých a nejvíce znečišťujících automobilů. Zákon je účinný od 1. ledna 2009.

V § 37 se uvádí, že „žadatel o registraci použitého vybraného vozidla do registru silničních vozidel je povinen zaplatit poplatek na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků. Poplatek se platí při první registraci použitého vybraného vozidla v České republice. Pokud je již vozidlo v České republice registrováno, platí se poplatek při první přeregistraci vozidla“.

Ze znění zmiňovaného zákona vyplývá, že poplatek na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění autovraků je povinen uhradit každý, kdo žádá o registraci použitého vybraného vozidla nebo při první přeregistraci vozidla pokud je již vozidlo v ČR registrováno.

Osoba, které byl přiznán průkaz mimořádných výhod, a která použité vozidlo bude nabývat, od povinnosti



uhrazení poplatku na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění autovraků danou novelou zákona 185/2001 Sb., o odpadech v § 37, osvobozena nebude, avšak pokud použité vozidlo předá, poplatek bude hradit osoba žádající o registraci použitého vozidla.



*Převzato a upraveno z [www.helpnet.cz](http://www.helpnet.cz)*

## **Slevy na telefonování mohou lidé s postižením stále využívat**

Zatímco lidé s nízkými příjmy a se „zvláštní sociální potřebností“ již na základě novelizace zákona o elektronických komunikacích přestali dostávat slevu 200 Kč za telekomunikační služby, lidé se zdravotním postižením o zvýhodnění nepřišli. Pouze má od 1. července 2008 jinou formu. Liší se podle jednotlivých operátorů a v některých případech se nevztahuje na osoby závislé na pomoci jiné fyzické osoby s I. stupněm závislosti.

Momentálně nejlepší podmínky nabízí klientům se zdravotním postižením VODAFONE. Tento mobilní operátor pokračuje v poskytování slevy všem oprávněným osobám se zdravotním postižením včetně osob závislých na pomoci jiné fyzické osoby s I. stupněm závislosti, které byly po novelizaci zákona o elektronických komunikacích z požívání tohoto zvýhodnění vyňaty. Těm je však hradí z vlastních prostředků a jen do konce roku 2009. Sleva u Vodafonu se týká čtyř nejvyšších tarifů z řady Nabito (kromě nejnižšího Nabito 119), které jsou přesně o 200 Kč měsíčně levnější.

Také TELEFÓNICA O2 zachovala dosavadní slevy, které však u skupiny osob závislých na pomoci jiné fyzické osoby s I. stupněm závislosti hradí z vlastních prostředků. Týká se to však pouze pevné linky, na mobilní služby již O2 slevu této skupině neposkytuje.

Poněkud jiná situace vznikla zákazníkům T-MOBILE. Tento operátor se na rozdíl od dvou předcházejících nepřihlásil do výběrového řízení Českého telekomunikačního úřadu, na základě kterého by mohl získávat finanční částky odpovídající poskytnutým slevám zpět od státu. Nicméně

v určitém zvýhodnění osob se zdravotním postižením pokračuje. Nejde však o slevy, ale o bonusy v podobě 200 SMS zpráv a 200 minut hovoru v síti T-Mobile. Navíc je bude poskytovat jen do konce roku 2009.

*Převzato a upraveno z [www.helpnet.cz](http://www.helpnet.cz)*



## ZDRAVÍ

### PŘÍČINY HLUCHOSLEPOTY

#### Coganův syndrom

Existují dva typy Coganova syndromu – syndrom Cogan I. a syndrom Cogan II. V oblasti hluchoslepoty se mluví jen o prvním typu Coganova syndromu. Velmi stručně se však zmíníme i o druhém typu Coganova syndromu, který postihuje jen zrakový orgán. Tento syndrom byl pojmenován po americkému oftalmologovi Davidu Glendeningu Coganovi (1908 -1993), který jej jako první popsal v roce 1945.

Syndrom Cogan I. – jedná se o záněty rohovky s poruchou VIII. hlavového nervu – nervus vestibulocochlearis (rovnovážný a sluchový nerv), bilaterální (oboustrannou) nedoslýchavost, závratě a ušní šelesty (tinnitus).

Syndrom Cogan II. – jedná se o poruchu III. hlavového nervu – nervus oculomotorius (okulomotorický) a apraxii, která je přítomná jen u dětí. Takto postižené dítě není schopno svou vůlí pohybovat očima v horizontální rovině a má obtíže sledovat objekty. Jde o extrémně vzácný syndrom.

#### **Syndrom Cogan I.**

Jde o velmi vzácné onemocnění, které je charakterizováno zánětem rohovky (keratitida), zánětem cév postihujícím ucho, dysfunkcí vestibulárního ústrojí a symptomy systémových chorob. Pro Coganův syndrom jsou dále typické potíže s únavou a ztrátou hmotnosti. Rovněž mohou být

přítomny bolesti kloubů a svalů. Mezi méně frekventované obtíže patří artritidy, které postihují krevní cévy v jakékoli části těla jako jsou ledviny, kůže, nervy a jiné části pokožky a orgány.



„Typický“ Coganův syndrom je charakteristický bilaterální (oboustrannou) intersticiální keratitidou (zánětem rohovky) a progresivitou vestibulárních dysfunkcí. Přítomnost ostatních zánětlivých manifestací je označována jako „atypický“ Coganův syndrom. Coganův syndrom může vést k úplné slepotě a hluchotě.

Asociaci intersticiální keratitidy a audiovestibulárních obtíží poprvé popsali v roce 1934 pánové Morgan a Baumgartner. Teprve až v roce 1945 popsal Cogan zbývající symptomy a syndrom pojmenoval. Od této doby bylo postupně nahlášeno kolem 15 případů. Coganův syndrom se vyskytuje převážně u jedinců v mladém věku, ale může se objevit i u starších jedinců bez ohledu na pohlaví. Etiologie tohoto syndromu je neznámá, ačkoliv existují určité spojitosti s autoimunitní patogenezí.

V letech 1982 – 1994 bylo vyšetřováno 6 pacientů jak s typickými, tak atypickými očními manifesty. Typické u nich bylo, že tento syndrom byl doprovázen symptomy systémových chorob. Každý pacient měl audiovestibulární potíže. Vestibulární dysfunkce často předcházely sluchovým vadám. U pěti pacientů byly diagnostikovány skleritida (zánět bělimy) a episkleritida (zánět episkléry). U dvou pacientů byly tyto oční symptomy prvními příznaky Coganova syndromu, které se pravidelně vracely a nereagovaly na kortikosteroidy.

Léčba Coganova syndromu spočívá v zastavení zánětní krevních cév. Obvykle se nasazují léky zvané kortikoidy. Pacienti s těžším stupněm onemocnění mohou dostat léky na posílení své imunity.

*Pro Doteky připravila Marta Zemanová*



# HAF

## PSI VE SLUŽBÁCH HANDICAPOVANÝCH (1. ČÁST)

### Něco z dávné historie

Pes je bezkonkurenčně nejstarším domácím zvířetem a díky své bezmezné věrnosti a oddanosti člověku sehrál bezpočet významných rolí v dějinách lidstva. Vyvinul se v oblasti Arabského poloostrova pravděpodobně jako kříženec arabské vlčice a šakala nejméně před 48 000 lety. Tito jedinci a jejich potomci se v přírodě dále množili a křížili se šakaly a různými poddruhy vlka, postupně začali pronikat do ostatních oblastí asijského kontinentu a posléze i do jihovýchodní Evropy. Prapředkové dnešních psů začali vyhledávat odpadky, které po sobě lidé zanechávali, a později se začali usazovat poblíž lidských sídel. S člověkem pak ještě v polodivoké formě tito věrní čtyřnozí společníci přešli i na sever a západ evropského kontinentu a na Dálný východ, odkud pronikli přes Beringovu úžinu až do Severní Ameriky. Vzhledem k obrovskému rozšíření vlka a šakala na těchto dvou kontinentech je takřka nemožné určit, kdy poprvé došlo k ochočení a ke zdomácnění divokých šelem a jejich kříženců. Nejpravděpodobněji se tak stalo na více místech současně a zcela nezávisle na sobě. Nelze se proto divit, že původ některých plemen psů, která vznikala za dlouhá tisíciletí soužití s člověkem, zůstává nejasný.

Prvními chovateli ochočených a částečně zdomácnělých psů byli zřejmě lovci a sběrači ústřic u pravěkých osadníků severní Evropy ve střední době kamenné (v období asi 10 000 let před naším letopočtem). Svědčí o tom průzkum dánských archeologů, kteří při zkoumání prehistorického sídliště na východním pobřeží Jutského poloostrova našli zbytky lebek poměrně malého psa.

Přímým prapředkem dnešních severských a pastevecských psů, předchůdců služebních plemen psů, ze kterých jsou dnes vybíráni i nepostradatelní čtyřnozí pomocníci zdravotně postižených, byl bezesporu dnes již vyhynulý pes

Inostrancevův, pojmenovaný podle ruského geologa, který jeho kosti objevil v usazeninách ze dna Ladožského jezera. Za jejich potomky se považují psi tibetští, středoasijské a mongolští ovčáci, bernardýni, novofundlandští psi, retrívrí, mastifové, dogy a jiná plemena velkých a silných psů. Typů Inostrancevova psa se odedávna používalo k ochraně stád, k lovu velké zvěře a později i jako psů válečných.



Snahy o využití psů jako průvodců pro zrakově i tělesně handicapované lidi se podle historických pramenů objevují již ve starověku. Kolem roku 540 si obyvatelé dnešního Švédska povšimli při pastvě dobytka schopnosti ovčáckých psů chránit nemocné, chromé nebo slepé pastevce před přepadením různými lupiči. Od počátku 7. století proto používají dánští Vikingové čtyřnohých pomocníků jako společníků pro válečné veterány v nově dobytých zemích v oblasti západní Evropy a britských ostrovů včetně Irska. Tito vyhlášení válečníci dali nepochybně první impuls k dnešnímu uplatnění psů, a to především jako pomocníků pro nevidomé. Praxi uplatňovanou v několika epochách přibližně do roku 1380 od Vikingů postupně převzali hlavně staří Keltové a Germáni a národy na území dnešní Francie. Předchůdci dnešních vodících a asistenčních psů byli také známí ve Švýcarsku a Rakousku, v českých zemích se žádné zprávy o nich nedochovaly. Tato praxe, provozovaná spontánně bez předchozí přípravy, byla utlumena vinou epidemií moru, které neblaze zasáhly celou Evropu na konci 14. století. Tyto výjimečné průkopnické pokusy byly jistě chvályhodné, ale s dnešním pojetím výcviku vodících a asistenčních psů ještě neměly nic společného.

V příštím čísle Doteků se budeme snažit čtenáři přiblížit některá fakta o výcviku vodících psů v novodobé historii. V dalších dílech tohoto seriálu se dočtete o jednotlivých kategoriích signálních psů, například pro neslyšící a epileptiky, o canisterapii nebo o asistenčních psech pro vozíčkáře.

*Zdeněk Sedláček*



## INFORMACE

### Novinky v Tyflopomůckách Olomouc

#### Česky mluvící kalkulačka

Jedná se o kapesní kalkulačku s integrovaným hlasovým výstupem. Umožňuje základní aritmetické operace a pokročilé aritmetické operace jako je výpočet %, výpočty druhé odmocniny a mocniny, výpočty s konstantou  $\pi$ . Umožňuje i převádění měn, výpočty úroků. V kalkulačce je integrovaná funkce datum, hodiny a budík. Nastavitelná je rychlost řeči a hlasitost. Napájí se dvěma tužkovými bateriemi, lze ji napájet i ze sítě. Umožňuje připojení sluchátek.

Cena: 3 400 Kč. Příspěvek od pověřených úřadů může být až 100 %.

#### Navigační jednotky Enfora mini a VTU009

Jsou určeny pro ty, kteří jsou samostatní a hodně chodí a cestují. GPS navigace Vám pomůže při ztrátě orientace najít správný směr. Tato navigace Vám pomůže i při zpracování itinerářů, hledání v jízdních řádech atd.

Cena GPS jednotky Enfora je 13 950 Kč a GPS jednotky VTU009 je 13 923 Kč. Úhrada SOC až 100 %.

#### Hmatový kompas

Těm, kteří se obejdou bez navigačních jednotek GPS, může být užitečný hmatový kompas, který si můžete koupit za 1 700 Kč.

#### Digitální záznamník Olympus DS-75

Záznamník má paměť 4 GB, má rozšířený systém hlasových pokynů v češtině, jednoduché ovládání, podcast funkce se záložkami pro snadné stop-and-go poslouchání, má rozšířený zvukový prostor pro více realistické přehrávání, manuální nastavení úrovně nahrávání, programovatelnou rychlost přehrávání na 50-200 %. Kožené pouzdro lze použít také jako stojánek pro snadnější nahrávání.

Cena záznamníku je 6 350 Kč.

Nyní je k zakoupení za 6 100 Kč a DS-40 za 4 900 Kč.

Tyflopomůcky Olomouc dále nabízejí i řadu nových hmatových knížek, dokonce i prostorové vyprávění o ovečce Kudrnce. Pokud máte přístup na internet, pak doporučujeme obrázkový katalog na adrese <http://brailnet.cz//is.brailnet.cz/pomucky>.

## HLUCHOSLEPÉ OSOBNOSTI

### Pilná a pracovitá Laura Bridgmanová

\* 21. 12. 1829 † 24. 5. 1889



Američanka Laura Bridgmanová, chovanka světově proslulého ústavu pro nevidomé v Bostonu, je mnohými odborníky považována za jednu z prvních hluchoslepých osobností světa. V letošním roce si hluchoslepí připomínají 180. výročí narození a zároveň 120. výročí úmrtí této ženy. Přestože svůj život prožila převážně v ústavním zařízení, tento nelehký osud dokázala do značné míry překonat. Na jejím duševním rozvoji měl velkou zásluhu první ředitel bostonského ústavu Samuel Howe, který ji přijal do své osobní péče.

Laura Bridgmanová se narodila v Hannoveru v USA jako zcela zdravé dítě amerického farmáře. Počátkem třetího roku života ji postihla spála a po jejím odeznění rodiče zjistili, že děvčátko nejen nevidí, ale ani neslyší. Později lékař určil pouze nepatrný světlocit. Rodiče se po krátkém otřesu vzpamatovali a počali se malé Lauře soustavně výchovně věnovat. Ve svých třech letech se sama výborně orientovala po bytě. To bylo zajisté impulsem a zároveň důležitým pramenem mnoha konkrétních poznání, že její výchova je možná.

Těch několik málo slov, která se už dříve Laura naučila, po čase bohužel vinou absolutní ztráty sluchu ztratila. Ani rodičům se nepodařilo mluvenou řeč přenést do nové situace, zřejmě si tuto možnost či dokonce nutnost ani



neuvědomili. Bylo tedy zapotřebí vyzkoušet jiné způsoby vzájemné komunikace.

Do svých osmi let byla Laura vychovávána rodiči. Matka ji vedla k ručním pracím, které byly novým podnětem konkrétního poznání. Dítě mělo zájem o manuální činnosti. Stále více chápalo, co se po něm vyžaduje. Mimoverbální domluva mezi matkou a Laurou byla sice značně primitivní, avšak účinná a pro obě strany srozumitelná.

Názornými ukázkami vzájemné komunikace mezi matkou a dítětem byly tyto příklady: Laura natáhla ruku, což znamenalo - chci jíst; pohládla si dlaň - chci namazaný chléb; pohlazení po vlasech - jsme s tebou spokojeni; dotyk na tělo - nejsme s tebou spokojeni atd. Byla to vynikající metoda, protože se Laura začala přenášet přes pouhou konkrétnost k abstrakcím, učila se myslet na vyšší úrovni, tj. zobecňovat. Tato „řeč“ v ní probouzela psychickou aktivitu podporovanou vhodným zaměstnáním.

O Lauře se náhodou dověděl ředitel ústavu pro nevidomé v Bostonu Samuel Howe, který si sám pro ni jednoho dne roku 1837 přijel. Rodiče, ač neradi, po zevrubném vysvětlení souhlasili. Vyučování probíhalo tak, že Howe na předměty pokládal papírky s názvem předmětu. Ty potom později rozstříhal na jednotlivá písmena. Úkolem Laury bylo, aby papírky skládala k jednotlivým předmětům. Zpočátku panu Howemu nešlo o skutečnou výuku čtení, nýbrž o budování asociací předmětu s obrázkem textu. Uvědomíme-li si, jak vypadala tehdejší písmena hranatá, složitá bostonská latinka, nebylo to vůbec snadné.

Dalším stupněm byl úkol skládat písmena krátkých slov k určitému předmětu. Tuto fázi Howe paralelně doplňoval jakousi prstovou abecedou, o které nic nevíme. Laura v bostonském ústavu pilně a s chutí pracovala, nejraději měla pletení svetrů, které se staly jejím zdrojem obživy. Tyto pletené výrobky šly ihned na odbyt a ústav tak získával finanční prostředky, kterých bylo zapotřebí. Učení přijímala rovněž s radostí, neboť tuto činnost považovala za dětskou hru. Nedovedeme si ani představit za jak dlouho Howe docílil okamžiku, kdy si žákyně uvědomila, že může touto hrou něco někomu sdělit. Velice krásné pro rodiče bylo, když od Laury obdrželi první dopis! Nakonec uznali, že v ústavu je jí dobře a ponechali ji zde natrvalo. S tím



mohl Howe jenom souhlasit, jelikož získával další cenné zkušenosti, které bylo možné později uplatnit u dalších osob s hluchoslepotou.

*Převzato z Tyflopedického lexikonu (upraveno a kráceno)  
Zdeněk Sedláček*

## ZE SVĚTA

### Fenomenální vynálezce bodového písma



První tyflopedagogové používali při vyučování nevidomých žáků různé modifikace reliéfní latinky i různé jiné koncepce. Takové písmo bylo pro hmatové vnímání nevhodné. Tyto nedostatky a zastaralé metody odstranilo, jak se ukázalo, s definitivní platností Braillovo slepecké písmo, které při tvoření jednotlivých písmen využívá kombinace minimálního počtu bodů. I v současné době se jasně potvrzuje, že s ním vystačí nevidomí uživatelé počítačů i programátoři. Tvůrcem tohoto bodového písma byl francouzský nevidomý učitel Louis Braille, od jehož narození letos uplynulo 200 let. Tento dodnes nepřekonaný a celosvětově uznávaný vynálezce se narodil 4. ledna 1809 ve vesničce Coupvray nedaleko Paříže v rodině místního sedláře Simona-Reného Brailla. Jako tříletý si malý Louis nešťastně poranil levé oko při hře s ostrým sedlářským nožem z otcovy dílny. Dostavila se infekce, která se přenesla i na pravé oko, a tak chlapec o něco později zcela oslepl.

V šesti letech začal navštěvovat místní vesnickou školu společně se zdravými žáky. Po dvou letech však bylo jasné, že bez možnosti čtení a psaní se víc nenaučí a bez vzdělání skončí na ulici jako žebrák. Když Louis dovršil deseti let, přijali ho jako nadaného žáka do Královského ústavu pro slepou mládež v Paříži, kde byla také škola, jedna z prvních na světě. Děti se zde mohly učit číst pouze hmatem, rozeznávat písmena reliéfní vypouklé latinky. Nemohly se však ještě naučit psát, protože tisk byl tehdy realizován jen prostým vlisováním drátěných písmen do papíru.



V roce 1821 navštívil školu kapitán francouzského dělostřelectva Charles Barbier. Přinesl s sebou svůj vynález nazývaný noční písmo, které bylo původně navrženo pro vojáky, aby si mohli v noci v zákopech předávat údaje bez pomoci světla. Toto tajné písmo se sestávalo z 12 vypouklých bodů ve dvou vertikálně složených sloupcích po šesti bodech. Jeho systém se vojákům ukázal jako příliš složitý a obtížný na čtení hmatem, proto jej armáda odmítla.

Již ve svých 16 letech se roku 1825 Braille spolu se svými spolužáky pokoušel vylepšit čtivost Barbierova písma. Nejprve je zajímala vhodnost tohoto písma pro zaznamenání hudební notace. Braillovi se podařilo snížit počet vertikálních bodů na pouhé tři a vyvaroval se tak fonetického charakteru písma. Jeho písmeno je tedy tvořeno dvěma vertikálními sloupci o třech bodech, což plně vyhovuje čtení bříškem prstu.

Později Braille zdokonalil psaní přidáním znamének pro zápis matematických symbolů (Nemeth Braille) a hudby (Braille music code). Mladý Louis Braille se posléze stal učitelem ve stejné škole, kde býval studentem. Byl svými žáky respektován a obdivován, dokonce spolu se svým spolužákem Fournierem vynalezl v roce 1834 i technologii meziřádkového psaní po obou stranách papíru, který byl v té době stále dosti drahý.

Životní podmínky v pařížských ústavech za Braillova života byly velmi špatné, poměrně drsné a pro chovance naprosto nevyhovující, mnohdy byla vyžadována tvrdá kázeň. Vinou neexistujících hygienických návyků mnoho žáků trpělo různými nemocemi, hlavně tuberkulózou a skrofulózou (zánětlivým zduřením mízních uzlin). Budovy ústavů i škol byly vlhké a často těsné, neboť se do nich musel vejít velký počet chovanců či žáků. Tělesná zdatnost u nevidomých žáků zde vůbec nebyla uplatňována, navíc měli naprostý nedostatek pohybu na čerstvém vzduchu. Není proto divu, že tuberkulózou za těchto otřesných poměrů onemocněl i sám Louis Braille, který na tuto chorobu umírá po vysilujícím chrlení krve dne 6. ledna 1852, krátce po svých 43. narozeninách.

Braillov systém byl všeobecně uznán a přijat teprve v roce 1854, tedy dva roky po jeho smrti. Koncem 70. let 19. století se Braillovo slepecké písmo dostává přes němec-

kou jazykovou oblast do českých zemí. Po několikaletém váhání spojeném s četnými polemikami Braillov znakový systém jednoznačně zvítězil. V nemalé míře k tomu přispěli i sami nevidomí, neboť od počátku přijímali Braillovo písmo s neskrývaným zájmem a radostí, učili se mu mezi sebou navzájem. V začátcích se Braillovo písmo vytvářelo zcela ručně, téměř bez pomůcek. Později se objevila slepecká tabulka, která se skládala ze dvou kovových plátů – listů. Spodní byl opatřen vylisovanými dolíky, v horním byly řádky šablon, každá se šesti možnými body. Mezi tyto plátky se vložil papír a pomocí speciálního tupého šídla se vytvářely jednotlivé body. Později byly k ražení šestibodového Braillova písma zkonstruovány mechanické psací stroje, které se používají dodnes. Počítačová technika však pronikla i sem – v současné době existují softwarové programy, které převádějí běžně používaná písma do Braillova systému.

Dnes Braillova soustava obsahuje 63 znaky pro písmena, interpunkční znaménka, číslice a hudební značky. Je používána téměř ve všech zemích světa a byla přizpůsobena téměř všem jazykům. Také Francie ocenila Braillovy zásluhy – v roce 1952 převezla jeho ostatky do Paříže a uložila je v Pantheonu mezi ostatní velikány své země.

*Zdeněk Sedláček*

## **Tvůrce esperanta**

Esperanto je dnes nejrozšířenější umělý jazyk. Jeho autorem je oční lékař Ludvík Lazar Zamenhof, narozený 15. prosince 1859 v polském Bialystoku, které tehdy bylo ještě pod správou carského Ruska. Většina obyvatel města totiž náležela k některé ze čtyř národnostních komunit: Rusů, Poláků, Němců a Židů. Jeho rodiče doma mluvili převážně rusky a z toho lze usuzovat, že se cítili především Rusy. V Bialystoku v této době panovalo nepřátelství mezi uvedenými národy, což na budoucnost Zamenhova mělo velký vliv.

Rusky, polsky, německy a francouzsky se L. L. Zamenhof naučil již v dětství, později ovládal ještě dalších 8 jazyků. Poté, co se jejich rodina přestěhovala do Varšavy, nastou-





pil na osmileté gymnázium. Zde se učil nejdříve latinu a řečtinu a v 5. ročníku přešel na angličtinu. Jednoduchost anglické mluvnice jej velice zaujala. Na základě negativních zkušeností z dětství dospěl k názoru, že hlavní příčinou nedůvěry a nepřátelství mezi národy jsou jazykové bariéry. Jednou, když byl mladý Ludvík v 6. nebo 7. ročníku gymnázia, upoutal jeho pozornost nápis „švercajskaja“ (vrátnice), který předtím již mnohokrát viděl, a poté uviděl vývěsní štít s nápisem „konditorskaja“ (cukrárna) Tato dvě slova mu pomohla uvědomit si, že z přípon lze vytvořit další slova, která se již není nutno samostatně učit. Na tehdejší obrovské hrůzu budící slovníky najednou zazářil paprsek světla a naděje. Jelikož se Zamenhof domníval, že komunikační bariéry je možné odstranit zavedením nového umělého jazyka, do konce svého života se věnoval vytváření a následně propagaci esperanta. Během dalších let začal pracovat i jako překladatel slavných děl světové literatury do esperanta, za nejvýznamnější z nich lze považovat překlad Starého zákona (Malnova Testamento)

Ludvík Lazar Zamenhof po gymnáziu přešel na studium medicíny. Když dokončil univerzitní studia v oboru oftalmologie, zahájil lékařskou praxi. Tehdy také sám vydal publikaci *Una Libro* (První kniha) pod pseudonymem Dr. Esperanto (Doktor Doufající). Byla to rusko-esperantská učebnice, která vyšla v červenci roku 1887. Jeho pseudonymem byl později tento mezinárodní uměle vytvořený jazyk pojmenován. Velkou část svého života prožil L. L. Zamenhof ve Varšavě, kde kromě lékařské praxe nějaký čas působil také jako redaktor prvního esperantského časopisu *La Esperantisto* a přispíval do časopisu *La Revuo*. Zemřel 14. dubna 1917 jako skromný, mírumilovný a bezmezně obětavý člověk.

*Zdeněk Sedláček*

## Vánoce v Kanadě



Vážení čtenáři,

koncem loňského roku jsem měla opět možnost zavítat na pár týdnů do Kanady a poprvé zde prožít i Vánoce. Teď jsou už dávno za námi, ty svátky duchovního rozjímání, pohádek, dobrot a dárečků ... Jedni z nás ještě občas zavzpomínají, druzí už pomaloučku polehoučku občas letmo zabloudí myšlenkou k těm letošním. A tak pro obojí a pro všechny – pojdte a přijměte na pár chvil pozvání ke stromečku až do Kanady - chtěla bych Vám aspoň trochu přiblížit zvyky a vánoční dobroty této vzdálené země.

Jako u nás se sjíždějí příbuzní na návštěvy či společné prožití Vánoc, tak i v Kanadě se lidé rádi setkávají v tento čas se svými bližními. Spíše však na Vánoce samotné než návštěvy po Štědrém dni. Vánoce začínají 24. prosince, jako u nás, tím, že se právě všichni sejdou u nejstarších členů rodiny doma (takže většinou u prarodičů). Tím ovšem večerá podobnost končí. Večeří se sice také na Štědrý den, ale na slavnostním stole se objevují úplně jiná jídla: pečený krocan s nádivkou, teplá šunka, roastbeef – šťavnatá hovězí pečeně. K tomu se podává bramborová kaše zapečená se sýrem, dušená zelenina se zázvorem, plněné žampiony se sýrem, omáčka z čerstvých kanadských brusinek, které jsou velké asi jako naše třešně. Všechna jídla se dají na velké mísy na stůl a stolovníci si je navzájem podávají a berou si, na co má kdo chuť. I šťáva z masa se podává v omáčnicku zvlášť. Jako dezert je oblíbený takzvaný puding, který ovšem s naším pudingem má společné jen jméno. Jedná se o buchtu z litého tužšího těsta, v níž jsou zapečené rozinky, oříšky a spousta drobných mincí pro štěstí, takže se musí jíst velmi opatrně, aby člověk nepřišel o zuby. Tuto buchtu si lze polít něčím, co bych přirovnala nejspíše k našemu šodó, které se dává na buchtičky s krémem. Dalším oblíbeným zákuskem je o Vánocích jelly, ovocné čiré želé s kousky ovoce a se šlehačkou. Také mají něco jako cukroví u nás, i když zdaleka nedosahuje chutí ani vzhledem k našemu cukroví, jež ruce generací hospodyněk dovedly k mistrné dokonalosti. Jsou to jakési taštičky s marmeládovou náplní či jablky, oboje velmi sladké. Cukroví však v Kanadě hojně nahrazují čokoládové bonboniéry svůdně vyskládané do



malinkých pyramid. Nápojem je nejčastěji víno. Pivo ani tvrdý alkohol u štědrovečerního stolu nenajdete.

Zpěv koled obstarávají koledníci chodící od domu k domu a lidé jim dávají za jejich snahu drobné mince či kupované cukrovinky. Dle mého názoru je to velmi nedostačující odměna, vzhledem k tomu, že teplota se v tu dobu venku pohybuje pravidelně kolem – 40 stupňů Celsia. Po večeri se nikdo nežene pod stromeček, i když dárky už tam jsou. Lidé zůstávají sedět a nejmladší rozdává všem takové žertovné balíčky s překvapením ve tvaru velkých bonbonů. Ty se rozbalí, každý tam má nějakou drobnost – klíčenku, baterku, hřebínek nebo něco podobného, dál v tom je zabalená papírová královská koruna, kterou si všichni, včetně dam, načinčaných od holiče, narazí na hlavu a malý papírek s hádankou. Pak si všichni ukazují ty drobnůstky z bonbonu a postupně každý položí svou hádanku. Všichni si povídají a pak jdou spát. Dárky si rozbalují až 25. prosince ráno, ještě než se převlečou z pyžam. Vzhledem k dobré finanční situaci obyvatel Kanady se pod stromečkem neobjevují věci, které ostatní členové rodiny potřebují, jako oblečení, boty, věci do školy... Na ty se totiž nemusí šetřit, kupují se běžně v průběhu roku. Dárky mají opravdu dárkový charakter – obrazy, šperky, společenské hry, bonboniéry, často lahve vína. Děti samozřejmě dostávají hračky, většinou počítačové hry, knížky, stavebnice. Větší rozdíl jsem viděla u dárků pro dospělé než pro děti. A měla jsem dost velkou možnost srovnání, u stromečku se nás totiž sešlo v pyžamech rovných dvacet! Na všechno jsem se podrobně ptala, takže mohu říci, že tyto zvyky a jídla jsou prý dosti podobné ve většině rodin starousedlíků. Pravda ovšem je, že v Kanadě žije neskutečné množství přistěhovalců z různých koutů planety, takže ti asi slaví Vánoce úplně jinak, pokud je vůbec slaví. Já jsem ráda, že patřím do té části světa, kde Vánoce slavíme, že je slavíme s pohádkami, kapříkem a salátem, a úplně nejradši jsem, že ty minulé jsem si oslavila hned dvakrát – po návratu domů se konaly i ty naše tradiční.

*Bc. Zdenka Krásová  
terénní pracovnice Brno*

# SPOLEČENSKÁ KRONIKA



## JUBILEA

Ve druhém čtvrtletí 2009 oslaví svá životní jubilea tito členové nebo klienti o.s. LORM:

- 35 let – Dana Kubišová, Brno
- 60 let – Irena Matějčková, Plasy
- 60 let – Miloš Jungmann, Praha
- 65 let – Miroslav Kúblbeck, Praha
- 75 let – Kurt Opitz, Rapotín
- 75 let – Stanislava Kníchalová, Praha
- 83 let – Sonja Kazdová, Přerov
- 85 let – Václav Řehák, Praha
- 86 let – Jaroslav Kolář, Chrudim
- 90 let – Božena Julišová, Jeneč

Gratulujeme!

## ROZLOUČENÍ

### **Rozloučení s Milenou Mačákovou**

V sobotu dne 3. ledna 2009 nás po statečném těžkém boji s vážnou nemocí navždy opustila dlouholetá členka LORMu a klientka olomoucké pobočky paní Milena Mačáková.

Odešla na věčnost, ale nám, kteří jsme Milenu znali, zůstane navždy v našich srdcích a vzpomínkách....

*Mgr. Marcela Lazecká  
terénní pracovnice Olomouc*



## ZÁLIBY (HOBBY)

### LÉČIVÉ A AROMATICKÉ BYLINY

#### Plicník léčí nemocné plíce a průdušky

Již časně zjara nás při toulkách přírodou upoutají ve světlých listnatých lesích, hájích a vlhkých křovinách nápadně zbarvené květy plicníku. Rozkvétají postupně a jsou nejprve růžové, později jejich zbarvení přechází do lila až fialové, odkvétající květy jsou modře zbarvené. Odedávna byl plicník hojně používanou bylinou, uplatňoval se hlavně při plicních chorobách. Dnes je však jeho medicínský význam nepatrný, přesto se v některých evropských zemích často využívá dokonce jako listová zelenina.

Plicník lékařský (latinsky *Pulmonaria officinalis*) je vytrvalá bylina s poměrně tenkým rozvětveným oddenkem a lodyhami 10 až 30 cm vysokými, řídce olistěnými, chlupatými, přímými a jen nahoře rozvětvenými většinou ve 3 převislé vijany zakončené nápadnými květy, které bývají nálevkovité, zprvu růžové, později fialové, až nakonec zmodrají. Listy v přízemní růžici se vyvíjejí současně s květními lodyhami a jsou 4-12 cm dlouhé a mají dosti dlouhé řapíky, na líci opatřené hlubokým žlábkem a kratší nebo stejně dlouhé jako čepele, jež jsou vejčité, na konci špičaté, naspodu skoro srdčité nebo uťaté, 2-5 cm široké, na líci tmavší s bělavými okrouhlými skvrnami, na rubu světlejší, s žilnatinou zpeřenou, dosti měkce chlupaté.

Plicník roste místy hojně ve světlých hájích a listnatých lesích, na okrajích lesů a v křovinách s vlhčí a hlubokou půdou z nížiny až do podhůří. Nejlépe se mu daří na teplých vápencových podkladech. Je to ryze evropská rostlina, která na východ je rozšířena do střední a jižní části evropského Ruska, kde zasahuje až do podhůří Kavkazu. Kvete od konce března do května.

V dubnu a květnu lze sbírat kvetoucí nať, kterou odstříhujeme zahradnickými nůžkami nebo seřezáváme ostrým nožem. Nasbíraná surovina se nesmí pomačkat a hned po sběru se rychle suší ve stínu na dobře větraných místech v tenkých vrstvách nebo v sušičce při teplotě do 40 °C.



Při sušení lze nať převracet, aby sušení probíhalo rychle a zachovala si původní zbarvení, jinak při pomalém sušení zčerná. Možno sbírat také řapíkaté listy, a to krátce po odkvětu od června do září. Správně usušená droga je světlezelené barvy, bez pachu a má poněkud slizovitou chuť. Musí se uchovávat v dobře uzavřených nádobách.



Plicník byl hlavně ve středověku oblíbenou a hojně používanou léčivou rostlinou, v současné době se ojediněle uplatňuje v lidovém léčitelství. Používá se především při plicní tuberkulóze, proti kašli, chrapotu, zánětu průdušek a průduškovém astmatu. Usnadňuje odkašlávání, má též uklidňující, protizánětlivé a dezinfekční účinky. Mimoto je slabě močopudný a zvyšuje srážlivost krve. K zevnímu použití se připravuje odvar k omývání hnisajících ran a hemoroidů, kde se uplatňuje protizánětlivý, změkčující a svíravý účinek, používá se i k přípravě teplých obkladů. Užívání plicníku by se měly vyvarovat těhotné a kojící ženy, velmi malé děti, alergici a pacienti s chorobami jater. Vzhledem k obsahu zdraví škodlivých pyrolizidinových alkaloidů není vhodné jej vnitřně užívat déle než týden a v jednorázové dávce vyšší než 1,5g sušeného plicníku.

V západní Evropě, zejména ve Velké Británii, jsou mladé listy plicníku oblíbenou přísadou do různých jarních salátů a přidávají se také do polévek. Plicník často pěstují včelaři jako medonosnou rostlinu, neboť již od časného jara poskytuje včelám hojnost nektaru.

*Zdeněk Sedláček*

## Z LITERÁRNÍ ČINNOSTI HLUCHOSLEPÝCH LORMÁKŮ



### **Přátelství, to není fráze**

Z areálu, kde probíhá rekondice, je to do vesnice skoro dva kilometry. Přesto se tam vypravujeme i my, kteří moc na chození nejsme. Jací jsou vesničané? A jaké tu točí pivo?

Už se pěkně stmívá. Je krásný letní večer, asfaltka je rovná až k vjezdu do areálu. Jen tady je v zatáčce most přes potok. S předstihem se jako první vydává Jarek. Ví už, že



cestování na vozíku je pomalejší, že je dobré mít náskok. K pomoci při tlačení se ochotně nabízí Mirek. Je sice starší, trápí ho cukrovka, ale má ještě nějaký zbytek zraku. Nevadí jim ani už dost husté šero. Asfalt se i ve tmě trochu liší od trávy světlejším odstínem. Jedou po správné straně, provoz žádný. Vozík jen neslyšně jede. Navíc dva páry dobrých uší jsou ve střehu. Možná už zaslechly bublající potok. Jedou víc po krajnici, aby neminuli odbočku na most. Náhle jedno kolo vozíku sklouzne ve vylomeném asfaltu do hlubokého výmolu v krajnici. Vozík se převrhne a vysype svého pasažéra. Marně se Mirek snaží vozík zadržet a ten ho strhne ze svahu k potoku.

Ticho! Šok ustupuje. Vzájemně zjišťují, jak jsou na tom. Ani jeden nemá hlavu pod vodou. Jarkovy svalnaté ruce přizvednou tělo a společnými silami se dostanou zpět na svah. Tráva pod mokřýma rukama klouže. Ale oba teď teprve zjišťují, jaká je v nich síla i vůle skryta. Dostanou se až na cestu. Těžce, ale možná šťastně oddychují. Dochází je další kamarád. Vozík je ve chvílce zase obsazen.

Na pokoji postupně mizí bláto a do rána uschne i voda z potoka. Teprve tady ale Mirek zjišťuje, že nemá hodinky. Hledat je v té tmě a nejspíš v rozbahněném potoku je téměř beznadějně. Přesto se ten třetí bez rozmyšlení vrací. Vidí z nás nejlépe. Rezignovaně čekáme. Za chvíli je zpátky s hodinkami v ruce. Kape z nich bahno a jsou zkrášleny vytrhanou trávou. Netikají, ale co když si dají později říct? Ubytovna klidně usíná. Proč ne? Skončil přece obyčejný výukový den! Jen se znovu potvrdilo přátelství a snaha pomáhat jeden druhému. Nebýt podobných situací, neuvědomili bychom si to v plné míře.

*Viktor Sedlář*

*Cena Hieronyma Lorma 2008*

*Cena odborné poroty – 1. místo, Cena veřejnosti – 3. místo*

## Zaměstnání bez internetu nemožné



Počítač je nejen pro mě v dnešní době opravdu “nena-hraditelný pomocník”. Díky internetu se nám dostává velké množství informací a prostřednictvím web kamery máme kontakty, i třeba na druhém konci světa.

Nikdy by mě nenapadlo, že budu muset ukončit pracovní poměr ze zdravotních důvodů. Do evidence sociálního úřadu jsem se tehdy dostala jako prakticky nevidomá, i když jsem byla od dětství nedoslýchavá. I úřednice se pozastavila nad tím, kam vlastně patřím?

Až v roce 2006 byla schválena hluchoslepota, a tím se vyřešilo i zařazení mého kombinovaného handicapu.

V období, kdy jsem pracovala, počítače ještě nebyly běžnou součástí vybavení pracovišť. Veškeré výsledky rozborů se zapisovaly do sešitů a pak se přepisovaly na psacím stroji do tabulek. Kontakty, třeba i s provozem, se udržovaly pomocí linky.

Když jsem byla nucena odejít do plného invalidního důchodu, tak jsem se velmi těžce vyrovnávala s tím, že už nikdy nebudu analyzovat své milované zelené zlato a hořký pivní mok. Napadla mne myšlenka, jestli se budu moci uplatnit v jiné oblasti, zda budu užitečná, a to třeba i na poloviční úvazek.

Jelikož nejsem typ člověka, který by nad svým osudem dlouze hořekoval, tak jsem se začala zajímat, jakým způsobem to ostatní nevidomí lidé vlastně zvládají. Musím říci, že někteří pro mne byli opravdu vzorem, čímž jsem získala nejen nové informace, ale zároveň další motivaci jít dál a sebevzdělávat se.

Vyřizování žádostí na úřadech, v doprovodu rodinného příslušníka či terénní pracovnice o.s. LORM, dopadlo vcelku dobře, rekvalifikace na počítači byla zvládnuta, ale uplatnění v našem regionu žádné a do budoucna téměř nereálné. Možná s tím souviselo i bydlení na vsi, špatná dopravní obslužnost a zřejmě i nezkušenost firem zaměstnat nevidomého či hluchoslepeho.

Jak se říká „naděje, umírá poslední“, má trpělivost a snaha se zajímat, nejen na Úřadu práce o nabídky, se mi vyplatila! Proto dnes o tom píši, abych svou zkušenost



mohla předat dále lidem, kteří mají podobný handicap jako já, přišli či přicházejí o zrak a sluch.

Dalším důvodem je, aby zdravá veřejnost věděla, že kompenzační pomůcka, laicky řečeno stolní počítač či notebook s hlasovým výstupem či braillovým řádkem, není žádný nadstandard domácnosti nevidomého či hluchoslepeho, ale je nezbytnou součástí našeho života, a to v získávání informací, při komunikaci s úřady, s okolím a hlavně s přáteli, nejen elektronickou poštou, ale i Skype či ICQ a také v přístupu k digitalizovaným knihovnám a hlavně k sebevzdělávání.

Životní úroveň v naší zemi rychle vzrostla a součástí vybavení většiny domácností, a to hlavně kvůli dětem, se stává počítač či notebook s připojením na internet. Pracoviště jsou jimi běžně vybavena, knihovny, internetové kavárny, takže ti, kdo nemají problémy se zrakem či sluchem, je využívají jako běžnou a finančně dostupnou věc, nehledě k tomu, že i vývoj techniky je závratný, a to nejen PC.

Málokdo ale ví, že díky zvětšovací/odečítací programům, nainstalovaným podle stupně zrakového i sluchového postižení a pro naši individuální potřebu, jsou ceny za PC násobně vyšší a pro některé z nás i za příspěví finanční částky z sociálních úřadů nedostupné. Jsou také nezbytnou součástí pro uplatnění nevidomého v zaměstnání.

I já jako hluchoslepá jsem po dlouhé době pracovní příležitost dostala, a to administrativní práci, řízenou z domova. Bez připojení na internet bych ale nemohla pracovat. Jsem za tuto pracovní příležitost vděčná a musím říci, že i pyšná, že se mohu stále učit a zdokonalovat. Je to práce, která mne baví a hlavně mi navrátila sebevědomí.

*Dagmar Prošková*

*Příspěvek byl zaslán do 5. ročníku literární soutěže „Internet a můj handicap“*

# VZKAZY MOUDRÝCH



Nech ruku napřáženou a usedne na ni překrásný pták a rozezpívá se.

Když ale rychle sevřeš dlaň, zmizí ti z očí.

A věř mi, nebude už ani v té ruce.

*Moritz Heimann*

Lidem nepomůžeme tím, že pro ně uděláme něco, co pro sebe mohou udělat sami.

*Abraham Lincoln*

I zklamání, je-li zásadní a nezvratné, znamená krok vpřed.

*Max Planck*

## INZERCE

Jsem 48letý svobodný vozičkář, trpící těžší formou dětské mozkové obrny s postižením všech čtyř končetin. K tomu mám navíc vadu sluchu, zraku i řeči. Bydlím na vesnici v okrese Příbram pouze s nemocným otcem, a proto mi bývá smutno. Velmi rád bych si dopisoval výhradně e-mailem, protože vzhledem ke svému kombinovanému postižení je jiná možnost komunikace dost obtížná. Hledám zdravotně postižené kamarádky nebo kamarády, mohou být i hluchoslepí nebo na vozíčku. Ochetně odepíšu všem. Prosím, pište na e-mail: [zdsedlacekdoteky@seznam.cz](mailto:zdsedlacekdoteky@seznam.cz).





## RECEPTY

### Rychlá, levná a velmi jedlá polozdravá mísa

Do zapékací misky (může být i vyšší pekáč, kastrol, hrnec) na 3 slušné porce nakrájíme na hranolky (čtverečky, kolečka, prostě na kousky) 5 větších syrových oškrábaných a řádně omytých brambor.

Na podobně velké kousky naporcujeme 2 – 3 kuřecí (vepřové, krůtí, králičí) plátky velikosti průměrného řízku, ovšem lze použít i například stejné množství uzeného masa. Přihodíme do mísy k bramborám a přidáme na silnější kolečka nakrájenou jednu cibuli. Zakápneme 4 – 5 polévkovými lžícemi oleje nebo použijeme jednu lžici sádla. A teď osolit dle chuti, opepřit, zabořit obě ruce do směsi a řádně promíchat. Nakonec vše zalijeme šlehačkou (smetanou ke šlehání), přikryjeme poklicí – kdo nemá k pekáčku poklici, použije na zakrytí alobal – a šupneme do předem rozehřáté trouby. Pečeme 30–40 minut při teplotě 230–250 °C (to podle toho, jak vám peče trouba).

Pozor – hotový pokrm by měl mít na dně zbyteček tekuté šlehačky, ostatní se během tepelné úpravy vsákne do brambor a masa. A hlavně nedopusťte, aby šlehačka přetekla v troubě přes okraj nádoby, to se to pak obojí móóóc špatně umývá...

Ale ta slastná chuť, milí kuchtíci, ta skutečně stojí za to!

*Zdena Jelínková  
metodička o.s. LORM*



**DOTEKY. Bulletin o.s. LORM, Jaro, číslo 58.** Vychází čtvrtletně.  
Vydává: o.s. LORM – Společnost pro hluchoslepé, Zborovská 62, 150 00 Praha 5.  
Vychází ve zvětšeném černotisku, v Braillově písmu a jako zvuková nahrávka na CD-ROMu.

***Sponzorství je vítáno a za sponzorské dary předem děkujeme.***

Naše bankovní spojení: Komerční banka Praha Smíchov, číslo účtu: 19-1451940207/0100.

Šéfredaktor: Zdeněk Sedláček, Chlum 55, 264 01 Sedlčany, zdsedlacekdoteky@seznam.cz.

Redakční rada: Zdeněk Sedláček (šéfredaktor), Zdena Jelínková (metodička), Mgr. Petra Zimermanová (ředitelka), Mgr. Marcela Lazecká a Mgr. Lenka Veverková (terénní sociální pracovnice)

Za o.s. LORM: Mgr. Petra Zimermanová, Zborovská 62, 150 00 Praha 5, tel: 257 325 478

Grafická úprava: Michal Vondráček, Tomáš Zach

Sazba a tisk: Fastr typo-tisk, Nad Buďánkami II./13, Praha 5

Náklad: 200 černotiskových výtisků

Tisk a distribuce bodové a zvukové verze: Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Ve Smečkách 15, 110 00 Praha 1, tel: 222210492, 222211523. Každé nové číslo zvukové nahrávky se zasílá na novém CD-ROMu. Distributorovi se vrací zpět pouze prázdný poštovní obal na slepecký tisk pro zaslání nového čísla Doteků na adresu KTN, která je vytištěná na štítku z druhé strany.

Osoby s hluchoslepotou a se zrakovým handicapem odebírají bulletin Doteky zdarma v rámci informačního servisu, který je součástí jejich sociální rehabilitace. Celoroční příspěvek pro členy o.s. LORM včetně distribuce činí 50 Kč. V elektronické podobě je bulletin Doteky bezplatně zasílán na odbory sociální a zdravotní péče. Doteky v elektronické verzi jsou zasílány všem zájemcům zdarma. Ostatní zájemci z řad veřejnosti (fyzické nebo právnické osoby), kteří mají zájem o specifické formáty (zvětšený černotisk, Braillovo písmo, zvuková nahrávka), se z důvodu vysokých výrobních nákladů spolupodílejí finanční částkou: roční předplatné na Doteky ve zvětšeném černotisku činí za čtyři čísla 400 Kč; v Braillově písmu a ve formátu zvukové nahrávky činí roční předplatné za čtyři čísla 800 Kč.

Starší i nová čísla bulletinu Doteky jsou zdarma veřejnosti přístupná na bezbariérových webových stránkách o.s. LORM ve formátech HTML, doc a PDF.

Objednávky přijímá o.s. LORM, Zborovská 62, 150 00 Praha 5, email: admin@lorm.cz.

Časopis je rozesílán na základě objednávky členům LORM a ostatním osobám a organizacím, včetně povinných výtisků. Na <http://www.lorm.cz/cs/doteky/> je k dispozici elektronická objednávka i ve formátu k vytištění.

Zaslané rukopisy, kresby a fotografie se archivují a vracejí pouze na vyžádání odesílatele.

Uzávěrka příspěvků do čísla 59 (Léto 2009) je **15. 5. 2009.**



**Doteky vychází s pomocí nadačního příspěvku  
Nadačního fondu Českého rozhlasu ze sbírky Světluška.  
DĚKUJEME.**

**o.s. LORM  
Zborovská 62  
150 00 Praha 5  
tel: 257 314 012  
tel./fax: 257 325 478**

**REGISTRACE MINISTERSTVA  
KULTURY ČR č. E 11000**